

Blagoje Samardžija
VELIKE PROMENE

Velike PROMENE

Blagoje Samardžija

SADRŽAJ

PREDGOVOR	7
NA SIGURNOM PUTU ILI STRANPUTICOM.....	11
STAROZAVETNA CRKVA.....	18
UČENJE APOSTOLSKE CRKVE	23
UTICAJ GRČKE FILOZOFIJE NA CRKVENO UČENJE	30
POJAVA JERESI U DRUGOM VEKU.....	35
KOMPROMIS I UVOĐENJE NOVIH IDEJA U CRKVU.....	39
RASKOLI, JERESI I SEKTE	52
KULT IKONA I NJIHOVO UNOŠENJE U CRKVU.....	59
POŠTOVANJE RELIKVIJA	65
U POSETI CRKVI	74
DAN ODMORA.....	78
DESET ZAPOVESTI TEMELJ BOŽJE VLADAVINE.....	92
PRAZNOVANJE SUBOTE I PRAVOSLAVNA INKVIZICIJA.....	98
IZJAVA IVANA KURITSINA	104
DRUGI PRAZNICI	109
PROLAZ DUŠE KROZ MITARSTVA.....	123
POREKLO UČENJA O ČOVEKOVJOJ BESMRTNOSTI.....	132
OTPAD JE PROREČEN	149
UZDIZANJE PAPSTVA I INKVIZICIJA	152
LJUBAV ILI MRŽNJA I MUČENJE.....	173
POGAĐANJA OKO VERSKIH NAČELA.....	187
PRAZNIK MRTVIH	196
SVAKO IMA PRAVO IZBORA.....	201
UGOVOR BEZ POTPISA I PEČATA	208
ZAKLJUČAK	215

PREDGOVOR

Na jednom kongresu održano je više naučnih predavanja. Između ostalih govorio je i direktor jedne prehrambene Industrije koja ulaže velike napore da zadovolji potrebe onih koji nastoje da mesnu hranu zamene biljnom. Direktor je između ostalog i ovo rekao: „Nemojte nikada reći da su prerađevine od biljne hrane potpuno zdrave. Iako činimo sve što možemo da i bude tako, nemoguće je proizvesti vegetarijansku hranu da bude lepa za gledanje, ukusna za jelo i da je zdrava. Negde moramo napraviti kompromis.“

Izgleda da je tako i u religiji. Zbog mnogobrojnih ekonomskih, političkih, ličnih i nacionalnih interesa, često se prave kompromisi u verskom učenju, praktičnoj primeni religije i ponašanju. Tokom vekova, koje istorija pažljivo prati, često su žrtvovana načela zbog koristoljublja. Ponekad su samovolja i osveta uticale na promene temeljnih verovanja u Crkvi.

Najveća je zabluda onih vernika koji ne znaju, ili ne žele da priznaju, da su se dogodile ikakve promene. Neki dobri hrišća-

ni kao da su izgubili moć zapažanja i osjetljivost, ubeđeni su da je sve u redu, iako je poznato da nije. Oni su kao noj, koji u vreme opasnosti zavuče glavu u pesak i misli da je zaštićen. Ako otrov pomešamo sa dobrom hranom, on i dalje ostaje otrov; ako ga i ne vidimo, tako sakriven je opasniji, jer ga možemo nesvesno uzeti i otrovati se.

U knjizi *Velike promene*, izneti su mnogobrojni biblijski i istorijski dokazi, koji nedvosmisleno ukazuju da su se tokom vekova dogodile velike promene u Crkvi, koja se dosta udaljila od izvornog Hristovog učenja. Dokaza za to ima i previše, i zato je za svakog vernika sudbonosno da bude upoznat sa njima, jer će tek tada moći da odredi smernice svog budućeg delovanja. Kompromis je uvek poguban, a posebno kada su u pitanju duhovne vrednosti. U skladu sa tim dobro je zaključio dr Aleksandar Kalomiros:

„Ovi kompromisni ljudi uzimaju deo od ovoga sveta, i žrtvuju dragulje hrišćanske vere i života zbog te đavolske stranke, koja nikad neće biti spasena... Hristos ne traži ujedinjenje laži i istine... Ujedinjenje u laži je najbolji način neutralizacije hrišćanstva, a što je izmislila đavolska stranka. To je početak razvodnjavanja hrišćanstva i njegovog potčinjavanja političkim čefovima; pretvaranje hrišćanstva u slugu interesa ovoga sveta.“ (*Protiv lažnog jedinstva*, str. 21.22)

„U haosu i licemerstvu savremenog sveta“, nastavlja dr Kalomiros, „nije lako prepoznati Hristovu Crkvu i približiti joj se, jer za Crkvu nije dovoljno samo da nosi ime 'Pravoslavna', pa da to zaista i bude. Nažalost, otpadništvo postoji i pod, s polja gledano, pravoslavnim mantijama, pravoslavnim kupolama i među pravoslavnim vernicima.“ (Isto, str. 37)

Zaista, otpadništvo se uvuklo u sve hrišćanke redove. „Ovi milioni kukolja koji su iznikli u nedrima Pravoslavne crkve u

skorašnje vreme, doneli su sa sobom svetski duh, tako da nijedna pravoslavna crkva nije bila u stanju da zadrži nepromenljivim svoja spoljašnja obeležja... Ova činjenica je zajednički greh svih pravoslavnih crkava u poslednje vreme.“ (Isto, str. 38) Iako Kalomirov govori o problemima svoje Crkve, odstupanje od Hristove nauke zahvatilo je sve Crkve, nijedna nije izuzeta. Prema tome ova zabrinutost pojačana činjenicama i istorijskim dokazima, poziva sve hrišćane da preispitaju svoje verovanje.

„Bog ne traži od hrišćana da spasu svet“, dodaje dr Kalomirov. „Svaki pokušaj od strane hrišćana da promene smer u kome se danas svet kreće, bio bi smešan. Svet je brod koji tone, i to zato što mu je i sama struktura pokvarena. Bog ne traži od hrišćana da spasu brod, već da spasu, koliko god mogu, brodolomaca.“ (Isto, str. 40)

„Na kraju vremena, jednu, svetu i apostolsku Crkvu sačinjavaće upravo one zaboravljene i naizgled neujedinjene male grupe, koje neće možda ni znati jedna za drugu, ali će međusobno biti ujedinjene tajanstvenom vezom Tela i Krvi Gospodnje, u Duhu Svetom, zajedničkom tradicijom koju neće prekinuti. U te dane čak će i izabrani biti u opasnosti od zavođenja. Čoveku treba mnogo hrabrosti da bi se odvojio sa nekolicinom i išao protiv svetskih struja, uvek ismevan od 'pametnih' i maltretiran od jakih. Mnogo mudrosti treba da bi se raspoznala istina, upravo tamo gde ceo svet vidi besmislicu i glupost. Osim toga, sledbenici laži imaće čuda na svojoj strani; čuda koja je đavo tražio od Hrista u pustinji, znake i čudesa lažnih proroka i lažnog mesije.“ (Isto, str. 41)

„To je put masa, koji je uvek najlakši. Put masa je uvek onaj koji vodi udobnosti i zadovoljstvu. Možemo reći ili učiniti bilo šta – nećemo postići ništa zbog stanja u koje je svet dospao. Zlo je neopozivo... Uništenje prema kojem ide čovečanstvo – imaće izgled njegovog najvećeg uspeha. Biće to sabranje Kule

vavilonske, vrhunac ljudske sujetne slave, kruna ljudske samobmane.“ (Isto, str. 66)

Ne mogu, a da ne spomenem još jednu izjavu dr Kalomiroša: „Svet i đavo vode Crkvu u takvo iskušenje da može doći dan kada će svi episkopi ući u zajednicu sa jereticima. Šta će tada verni raditi? Šta će raditi nekolicina koja bude imala hrabrosti da ne ide za masama, za svojim narodom, bližnjima, svojim sugrađanima?“ (Isto, str. 80) Ovaj veliki mislilac zaista skreće našu pažnju na ključni problem, koji nas, ako ga pravilno shvatimo i uočimo opasnost, može sačuvati od propasti i brodoloma.

Isti vapaj upućuju neki između vernika u Katoličkoj crkvi: „Naš Gospod nikad nije bio tako razgnevljen, njegove svetinje nikad tako profanisane, njegov vikar tako ponižen. Njegov narod sablažnjava se njegovim ponašanjem u Asiziju. U crkvi Svetog Petra budistički kaluđeri klanjaju se Dalaj Lami (koji je za njih reinkarnacija Bude). U istoj crkvi na glavnom oltaru postavljena je statua Bude. Američki Indijanci u crkvi Svetog Grigorija na oltarskoj platformi pripremili su svoje lule mira, tamo su prizivani čitavi nizovi hinduističkih bogova.“ (Si Si No, 27. oktobra 1986)

Na kraju da spomenemo i značajnu izjavu jeromonaha Save Janjića: „Sad se postavlja ozbiljno pitanje, da li je došlo vreme u kome će Crkva Hristova moći da preživi jedino u katakombama i u pustinji i dočeka Hrista tamo, odakle je i krenula na svoj istorijski put?“ (Jeromonah Sava Janjić, *Ekumenizam i vreme apostasije*, str. 100)

Ovi verski velikani uveli su nas u srž problema o kome raspravlja knjiga *Velike promene*.

Autor

NA SIGURNOM PUTU ILI STRANPUTICOM

Da li su se u Crkvi dogodile promene ili su to samo nečije pretpostavke? Ako upitate pravoslavnog vernika: „Zašto postoji razlika u verovanju između vaše i apostolske Crkve“, on će potpuno siguran odgovoriti: „U našoj Crkvi nisu se dogodile nikakve promene. Mi jedini imamo hirotoniju i apostolsko prijemstvo, koje se od Hrista do danas prenosi svetim predanjem. Za našu Crkvu je rečeno: 'Vrata paklena neće je nadvladati'. Crkva nikako ne može da pogreši i zato nema razloga da se plašimo. Jeretici su pogrešili, ali mi nismo.“ Da li je zaista tako?

Ako katoliku spomenete promene u Crkvi, on će reći: „Mi smo jedina prava Crkva. Hristos je na Petru osnovao svoju Crkvu. Petar je bio prvi episkop u Rimu, pa kako bi Hristova Crkva mogla da pogreši? Drugo, Hristos je Petru predao ključeve, a Petar papi i naša Crkva skoro dve hiljade godina, pouzdano stoji na čvrstom temelju.“ Opet možemo postaviti pitanje: Da li

je zaista tako? Slične izjave daće predstavnici svih Crkava. Da li je moguće da su svi u pravu?

Crkva je u prva tri veka posle Hrista, prolazila kroz velike nevolje. Mnogi vernici bili su mučeni, zlostavljani i ubijani, bacani pred zveri ili živi spaljivani na lomačama. Uvek se divim odlučnosti i hrabrosti tih heroja vere o kojima apostol Pavle piše: „Koji verom pobediše carstva, učiniše pravdu, dobiše obećanje, zatvoriše usta lavovima, ugasiše silu ognjenu, utekoše od oštrice mača, ojačaše od nemoći, postaše jaki u bitkama, rasteraše vojske tuđe; žene primiše svoje mrtvace iz vaskrsenja; a drugi biše pobijeni, ne primivši izbavljenja, da dobiju bolje vaskrsenje; a drugi rujanje i boj podnesoše, pa još i okove i tamnicu; kamenjem pobijeni biše, pretrveni biše, iskušani biše, od mača pomreše; idoše u kožusima i u kozijim kožama, u sirotinji, u nevolji, u sramoti; kojih ne beše dostojan svet, po pustinjama potucaše se, po gorama i po rupama zemaljskim.“ (Jevrejima 11,33-38)

U to teško i tragično vreme, Crkva je bila čista i hrabro se borila protiv svih nevolja koje su je snalazile. Vernici Apostolske crkve hrabro su se borili braneći istinu, koja je stalno bila napadana. Gospod Isus Hristos za njih ovako svedoči: „I podneo si mnogo, i trpljenje imaš, i za ime moje trudio si se, i nisi sustao.“ (Otkrivenje 2,3) Da je ovakva duhovnost ostala u Crkvi, njena istorija bila bi potpuno drugačija. Međutim, na veliku žalost, događale su se velike promene u Crkvi.

Na kakve je prilike apostol Pavle starešinama Crkve u Maloj Aziji skrenuo pažnju? „Jer ja ovo znam da će po odlasku mome ući među vas teški vuci koji neće štedeti stada; i između vas samih postaće ljudi koji će govoriti izvrnutu nauku da od vraćaju učenike za sobom.“ (Dela 20,29.30)

Od samog početka Crkva se borila protiv otpada, jeresi, praznoverja. To potvrđuje i verni Svedok: „Znam tvoja dela, i trud tvoj, i trpljenje tvoje, i da ne možeš snositi zlih, i iskušao si one koji govore da su apostoli, a nisu, i našao si ih lažne.“ (Otkrivenje 2,2) Hristova crkva u ovo vreme, pored svih teškoća, hrabro i uspešno borila se sa svim oblicima neverstva i krivo-verja.

Međutim, uskoro se dogodilo ono na šta je i apostol Pavle upozorio starešine u Efesu; počeli su da se pojavljuju pojedinci i manje grupe koji su širili sujeverja i jeresi, ali Crkva se stojički borila protiv svih onih koji su počeli da skreću sa pravoga puta pokušavajući da unesu promene u njeno učenje. Ovo je trajalo sve do početka četvrtog veka; međutim, tada su počele da se događaju velike promene.

PROGONJENA CRKVA POSTAJE DRŽAVNA

Nastupila je neočekivana promena: od progonjene Crkve postala je državna Crkva. Car Konstantin Veliki, početkom četvrtog veka, progonjenoj Crkvi dao je slobodu. Milanskim ediktom hrišćanima je zagantovana sloboda i pravo da im se vrati oduzeta imovina. To je bio veliki blagoslov za progonjenu Crkvu. Hrišćani su svoga oslobodioca, cara Konstantina Velikoga, zaista cenili kao velikog i slavnog političara. Više nije bilo straha, prestale su pretnje i opasnosti po život. Verska sloboda ubrzo je potisnula u zaborav sva progonstva i žrtve iz prošlosti.

Iako car Konstantin tada još nije postao vernik, Crkvi je činio velike usluge. „Car se sam u dogledu smrti godinu dana posle toga (337) dade krstiti od poglavice semiarijanske stranke Jevsevija Nikomidijskog.“ (Jevsevije Popović, *Opća crkvena istorija*, knjiga I, str. 543) Konstantin je gradio crkve, kler oslobodio od svih dažbina, pa čak iz državne kase davao sredstva i pomoć Crkvi.

„Crkvama je davao potporu iz javnih prihoda, oslobodio je kler od danka i državnih tereta, delimično se brinuo i za njegovo izdržavanje i zidao je crkve... Konstantin Veliki je državne službe većim delom popunio hrišćanima, episkopima je dao ugledan položaj, potčinio im je javne filantropske zavode i dao im je sopstveno civilno sudstvo, tako da su se procesi mogli voditi i pred episkopom. Brinuo se za hrišćanstvo i time što je dao umnožiti i dobre kopije Svetog pisma.“ (Isto, str. 457) Ove promene zaista su bile neuporedive. Da je ostalo na ovome, bilo bi više nego dobro, međutim, ovo carevo mešanje u crkveni život otvorilo je vrata carskom nasilju, koje je vekovima mučilo Crkvu.

„Uticao je na crkvene sporove, zbog čega se i lično mešao u njih, te radi utišavanja istih sazivao crkvene sabore, i među onima i jedan takav, u kome je prvi put bila zastupljena cela Crkva, naime prvi sveopšti sinod ili prvi ekumenski koncil, vasiljenski sabor u Nikeji 325. godine. Ali u rešavanju crkvenih sporova poslednjih deset godina dao se i zavoditi.“ (Isto, str. 457)

Nemam nameru da osuđujem Konstantinove postupke, a još manje da analiziram njegove pobude. Svakako da je imao dobre namere, verovatno i najpre iz političkih smernica. Međutim, to je prvi put da su carevi u Crkvi počeli da rešavaju duhovne probleme o kojima car nije imao nikakvog saznanja, i zato su umesto primene crkvene discipline, otvorena vrata carskoj represiji i nametanju volje svetovnih vlasti duhovnim vođama. S jedne strane Konstantinovo zauzimanje pomoglo je Crkvi, a s druge, otvorilo je vrata carevima da istaknu svoju vlast i torturu nad episkopima, da ih primoravaju da prihvataju i ostvaruju njihove ideje, ali ne uvek sa dobrom namerom, već često iz koristoljublja i zbog ličnih političkih ciljeva.

Konstantin je „dao katoličkim sveštenicima imunitet, dao je biskupima civilnu vlast; mešao se u crkvene poslove, sazvao je Nikejski koncil; pozvao je svoje podanike da postanu hrišća-

ni; osudio je Apolonov kult, čije je proroštvo izazvalo Dioklecijanov progon; zabranio je privatne žrtve i službenicima je zabranio javno prisustvovanje neznabožačkim bogoslužjenjima“ (Paule Fargues, *Historie de christianisme*, vol. I, str. 325) Ovo je davalo mnoge prednosti hrišćanima, ali, da li je bilo ispravno što je zabranio drugim religijama da vrše svoje obrede pa čak i službenicima da prisustvuju nehrišćanskim bogoslužjenjima. Dok je hrišćanima dao slobodu, drugima je tu slobodu oduzeo, što takođe nije bilo ispravno. Svaki čovek mora da bude slobodan i da po svome nahođenju bira svoj životni put i prihvati ono što slobodno izabere bilo dobro ili zlo.

Zaključci Nikejskog sabora bili su poduprti Konstantinovima građanskim zakonom. „Ovo je prvi primer građanskog kažnjavanja jeresi, i to je početak dugog niza civilnih progona uperenih protiv svih onih koji odstupaju od katoličke vere. Pre sjedinjenja Crkve i države crkveno isključenje predstavljalo je najveću kaznu. Sada je bilo dodato progonstvo, a kasnije, čak i smrt, jer je uvreda naneta Crkvi smatrana u isto vreme zločinom protiv države i građanskog društva.“ (Schaff, *History*, vol. 3, str. 630) Konstantinov primer mešanja u crkveni život i rad uticao je na buduće vladare koji su sebe počeli da smatraju gospodarima države i Crkve, Neba i Zemlje.

Kada se razvio sukob između arhimandrita Evtiha i anti-ohijskog patrijarha, Domna i Flavijana, carigradskog patrijarha, oko Hristove prirode, izveli su Evtiha pred sinod i pošto nije hteo da odustane od svog ubedenja, sinod ga je zbacio i njegovo učenje proglasio krivoverjem.

„Car Teodosije II zadobiven za Evtiha, a protiv Flavijana, i Flavijan se naskoro nađoše u položaju osumnjičenog i optuženog, a Hrisafije je u interesu svoga prijatelja izradio kod cara da se radi potpunom umirenja Evtihova sazove vasseljenski sabor u Efesu (449), i iz sinoda je isključio unapred sve one koji

pripadahu Flavijanovoj stranki, one koji se smatrahu potajnim nestorijancima...

Na tom saboru je predsedništvo dobio žestoki i vlastoljubljivi Dioskor, a Hrisafije mu dade i uglednu vojničku asistenciju radi održavanja reda protiv 'jeretika'. Sam Dioskor je doveo lepu grupu monaha i paravolana, koji mu behu odani, i sada je početa rasprava tako da rimski izaslanici ne dođoše do reči i značaja. Dioskor je formalno sve diktirao na sinodu, a one episkope, koji bi se usudili štogod progovoriti, držahu u respektu vojnici sa izvučenim sabljama, i monasi i paravolani, koji behu batinama naoružani. Flavijan bude ne samo zbačen, nego su ga pristalice Evtihove tako zlostavljale, da je kada su ga uz to poslali i u izgnanstvo, posle tri dana umro.“ (Jevsevije Popović, *Opća crkvena istorija*, knjiga I, str. 578)

Ovo je zaista teško poverovati! Zar je moguće zločinački postupati prema ljudima, čak i ako su pogrešno verovali. Svako može jasno da vidi, da Sveti Duh nije imao mesta na ovakvim saborima. Na njima je sprovedena politika, osveta i nepravda. U ovakvoj atmosferi, episkopi i patrijarsi često su bili prisiljeni da usvoje ono što u normalnim uslovima nikada ne bi usvojili. Zato su u to vreme u Crkvu naglo počele da se uvlače novotarije i krivoverja. Crkva je postepeno počela da odstupa od jevanđelskog učenja. Ovo nije bio jedinstven slučaj, na nesreću tako je vekovima rađeno. Zar nije neobično da jedan sabor donese jednu odluku, a drugi je poništi i donese suprotnu? Mogu li onda obe odluke biti po Božjoj volji? Ovo su zabrinjavajući izveštaji.

„Car je pak te odluke potvrdio tobož kao takve, koje su donete na osnovu nikejskih odluka i odluka efeskih od 431. godine protiv obnovljenog nestorijanstva. Uzalud je većina pravoslavnih episkopa sa Lavom Velikim na čelu tražila drugi vasiljenski sinod, a ovaj nazvala neekumenskim, nego razboj-

ničkim sinodom, efeskim razbojničkim sinodom. Car je podržao odluke istoga.“ (Isto, str. 578)

Tako oni koji tvrde da u Crkvi, od apostola do danas, nije bilo nikakvih promena, pričaju ono što ne znaju ili što ne žele da znaju. Uporedite prvi Jerusalimski sabor iz 50. godine prvog veka, sa ovim što ga s pravom nazvaše razbojničkim pa ćete zaista videti ogromnu razliku. Međutim, ovakvi događaji nisu se desili samo jednom prilikom, ovakve scene ponavljale su se vekovima. Crkva je pod pritiskom carske vlasti usvajala i ono što bez njih nikad ne bi usvojila. Crkvi su tako s jedne strane carevi materijalno pomogli, ali su je duhovno veoma oštetili. Politika i rivalstvo zauzeli su prvo mesto, a o bratskoj ljubavi, pažnji, praštanju i pobožnosti nije se govorilo ni razmišljalo.